

Na vsak četnik in velja s... vred ali v Mariboru s... na doma za celo leto... pol leta 20 K, za četiri leta... izven Jugoslavije 50 K... se pošlje na upravljanje Slovenskega Gospodarja... v Mariboru, Koroska cesta št. 5... se dopolnjuje do odgovora... se plačuje naprej... Telefon št. 220.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POOR IN ZABAVO

Udje „Kralj iskovanega držitelja... dobitke... — Uredništvo: Narodni... celeski št. 2. Rokopisi se ne vračajo... Upravnišče sprejema naročnine... in reklamacije. Cena... po dogovoru. Za vsi... kratke oglase primeren popust... Nezaprite reklamacije so poštno... priložne.
— Telefon št. 220. —

46. štey.

Maribor, dne 17. novembra 1921.

55. letnik.

Boj za boljšo ustavo.

So ljudje, ki vsakokrat, kadar u-sta odprejo, izblebeče, kako neum-nost. Med te ljudi spada Ivan Urek iz Globokega, podpredsednik narodne skupščine v Beogradu. V „Kmetijskem listu“ dne 10. novembra je napisal v obrambo ustave takšno koločico, da bi se je sramoval vsak služabnik v skupščini, podpredsednik skupščine pa z njo bahavo stopa pred javnost. Pri-slovica pravi, da je neumnost po ce-ni, Urekova neumnost pa stane naš narod tedensko po več tisočakov. Dra-gocena neumnost!

V pojasnjenje te svoje sodbe bi na-vedli ves članek, ki ga je skupščinski podpredsednik iz Globokega naphal v predale „Kmetijskega lista.“ Pa bi bi-lo škoda za papir. Navesti hočemo le nekatere cvetke, ki so zrasle na njivi njegove globoke duševnosti. Urek opi-suje stanje v naši državi, predno smo dobili ustavo, tako-le: „Dve leti je ča-kala naša domovina gola, hirajoča in polna ran, brez obleke in brez strehe na rešitev. Brezglavost in brezprav-nost sta jo spravili na rob propada.“ Gospodarstvo je šlo rakovo pot. Vla-dala je samovolja, cvetelo je verižni-štvo. Na eni strani so rasli milijonarji kakor gobe po dežju, na drugi strani pa se je kupičilo število ubogih, str-tih ljudi, ki so našli tolažbo v neza-dovoljstvu, proklinjanju in zabavlja-nju.“ Takšno je bilo stanje naše dr-žave pred ustavo. Komu se ne bi smi-lila ta uboga država, gola, hirajoča, polna ran, brez obleke in brez stre-he? Na robu prepada je bila. Na eni strani vedno več milijonarjev, na dru-gi strani vedno več ubogih, strtih lu-di. Milijonarji so jo vlekli v prepad, ubogi, strti ljudje pa so menda ostali zgoraj, ker so našli, kakor modruje Urek, tolažbo v nezadovoljstvu.

Kdo se ne bi usmilil te uboge do-movine, gole, hirajoče, polne ran — brez obleke in brez strehe? Usmilili so se je samostojneži. Kdo bi se temu čudil? Ne bi to bili tako dobri krist-jani in ljudje mehkega, usmiljenega srca, kakor so, če tega ne bi bili sto-tili. Prišli so v Beograd s sreem, pol-nim usmiljenja in z žepom, praznim do dna. Imeli so prilike dovolj, da so si izpraznili srce in napolnili žep. Tudi temu se ne smemo čuditi. Kdor domo-vini izkazuje ljubezen in usmiljenje, sme od nje pričakovati plačilo. In če je tudi domovina še tako gola in brez obleke in brez strehe, toliko tiskanih bankovcev pa ima vedno na razpola-go, da bogato plača tistim, ki so do nje usmiljenega srca. Iz usmiljenja do uboge domovine so se samostojneži

zvezali s srbskimi demokrati in radi-kalci in z mozi turške vere ter so na-ši ubogi državi dali ustavo! Oj ti bla-žena ustava! Urek jo takole prosiav-ja: „Ustava je naredila konec zme-nosti v zakonih, brezpravnosti na-roda in samopašnosti posameznih vla-dujočih oseb ter nam zagotovila le par-lamentarno vladanje naše države. Od trenutka ko je bila ustava sprejeta, ne more noben minister izdajati kakih naredb — tudi najmanjših ne — le po svoji volji, ampak edino parlament sklepa o vseh novih naredbah ter o izpremembah in ukinitvi prejšnjih na-redb.“

Oj, blažena država vsled in po ta-ki ustavi! Ni nič več zmedenosti, ni več brezpravnosti naroda in samopaš-nosti vladujočih oseb. Konec je vseh težav in bridkosti. Prej gola domovina je zdaj oblečena, prej hirajoča je zdaj zdrava in krepka, prej brez obleke in strehe, se sedaj v najlepši obleki iz-prehaja po najlepši hiši. Rane ni več nobene. Gospodarstvo je z rakove, o-likrenilo na stezo, ki vodi naprej. Od gospodarskega prepada smo zdaj ta-ko daleč, kakor nikdar poprej. Milijo-narjev je manj in še tem so se zmanj-shali milijoni vsled davkov, s katerimi jih sedaj stiska naša kapitalistična vlada. Na drugi strani pa se se dav-ki, naloženi kmetkemu narodu, tako znižali, da ni več ubogih, strtih lu-di, ki bi iskali tolažbo v nezadovolj-stvu.

Da, da, naša država je vsled cen-tralistične ustave postala pravcata de-veta dežela, kakor jo opisuje pravljica in po pravljici žlobudravi Urek. Pravcata Indija Koromandija. Naš na-rod, naš kmet, obrtnik in delavec pa dobro čuti, da so razmere, ki so pod sedanjjo vlado in po sedanji ustavi za-vladale v naši državi, tako slabe, ka-kor še nikdar poprej.

Samoglavost in samovoljnost mi-nistrov še ni bila nikdar tako velika, kakor je sedaj. Izdajejo se naredbe, in parlament se niti ne vpraša za svo-je mnenje. Tudi tako globoko v gos-podarsko življenje vsega naroda se-gajoča naredba, kakor je naredba vla-de o mobilizaciji, se je izdala, ne da bi se prej ljudski zastopniki vprašali, ali jo odobrujejo ali ne. Se le potem, ko je mobilizacija že bila v polnem to-ku, je parlament hočeš nočeš potrdil že izvršeno dejanje. Ustava — člen 40 — določa, da se ljudem ne sme od-vzeti ne živina ne vozila brez primer-ne odškodnine. Vojaške oblasti pa so vse to jemale dostikrat brez cenitve o vrednosti in brez zapisnika o tem, ko-mu in koliko se je komu odvzelo.

Vlada ne daja parlamentu računa o denarju, ki ga troši. Ustava določa,

da mora država državni proračun predložiti parlamentu v razpravo in odobrenje. To se še ni zgodilo. Ta-koj po sprejetju ustave bi bila vlada morala to storiti. Mesto tega pa si je pomagala z dvanaajstinami do konca leta. Z naredbo si je dovolila vsa de-narna sredstva brez odobrenja parla-menta. Z naredbo so bili direktni dav-ki, zlasti zemljarina, početvorjeni, u-peliale so se visoke pristojbine, pre-nosnine, povišale trošarine. Povišala se je trošarina na vino za 1 K 40 v na liter in odredila preiskava kmet-skih kleti po finančnih organih.

Ustava, ki daje vso moč v roke ministrom v Beogradu, je vzela nara-du in njegovim zastopnikom vrednost in upliv. Na polju šolstva je zavlada-la najhujša samovolja od ministra od-visnega uradništva in učiteljskega. — Ljudstvo na šolskem polju nima nič govoriti. Molči in plačaj! Obljublja se nam šolski zakon, ki bo pokopal sled-nji upliv ljudstva na šolo ter šolo po-polnoma izročil liberalnemu učiteljs-tvu. Da bo upliv ljudstva in njegovih zastopnikov tem manjši in samoupra-va sama beseda brez vsebine, določa ustava razkosavanje Hrvatske in Slo-venije. Cim manjše so pokrajine, tem manjša je njihova oblast in moč. Vla-da, med njimi samostojni minister, je zakonodavnemu odboru predložila za-kon o razdelitvi države. S tem zako-nom, ki ga predlagajo samostojni, se Slovenija razkosava na dva pokrajini-ter se ljubljanski oblasti pridružijo še-vilinski kraji Stajerske: brežiški, sev-niški, laški okraj in nekateri kraji kozjanskega okraja. (To je posledica blažene centralistične ustave, ki jo sa-mostojneži proslavljajo kot veliko sre-čo za naš narod.)

Odkar je sprejeta ustava, gre pri nas vse navzdol v notranji in zunanji politiki. Pred sprejetjem ustave je na-ša krona v Curihu na Svicarskem ve-ljala vsaj 4 santime (po naše vinarje), pretekli teden pa samo 1.3 vinarja (!). Krasen napredek! Če bodo dolgo vla-dali liberalci in samostojni, smo kma-lu tam, kjer je propadajoča Nemška Avstrija. Tudi to je blagor, ki ga je prinesla centralistična ustava.

Gospodarsko nazadovanje, osam-ljenje v zunanji politiki, vedno bolj ra-stoča nezadovoljnost naroda in zlasti kmet-skih in delavskih slojev, vse to najboljše označuje položaj države po sprejetju centralistične ustave. Za to pa ne bo ponehal klic, marveč se oja-čuje od dne do dne: Dajte nam boljšo ustavo! Dajte našemu narodu avtono-mijo!

Širite katoliške liste!

Razložil sem svoj načrt kapitanu in pomenili smo se o vseh podrobnosti ter se koj lotili dela.

Našega starega Toma smo posta-vili na stražo v hodnik med kabino in sprednjem krovu. Dobil je štiri naba-sane puške in debelo žimnico, ki bi ga naj krila pred napadom. Hunter je spravljal čoln pod zadnji del ladje, jaz in Jack pa sva naložila vanj smodni-ka, puške, vreče z prepečenjem, soč-keže s prekajenim svinjskim mesom, zaboj konjaka in moj dragoceni kov-čeg z zdravniškim orodjem in zdra-vili.

Graščak in kapitan pa sta se po-stavila na krov in poklicala čolnarja, ker je bil prvi po činu med onimi še-stimi, ki jih je Silver pustil na ladji.

„Israel Hands, poslušajte! Tukaj stojiva z gospodom graščakom, vsak s parom samokresov v roki! Ako bi eden izmed vas šestih dajal kakršna-koli znamenja proti otoku — je mrtev mož!“

Obstali so kakor udarjeni ob čelo. — Malo so se posvetovali, nato pa pla-nili proti nam, misleč brez dvoma, da nas bodo iznenadili.

Demobilizacija in delje-na Slovenija.

Dve dejstvi danes najbolj grizejo samostojne voditelje: Korak našega Jugoslovanskega kluba, ki se je upal kot prvi in edini zahtevati od vlade takojšnjo demobilizacijo in — razdelitev države na oblasti po paragrafiu u-stavnega centralizma.

Vladni ukaz o mobilizaciji je z drugimi ministri vred podpisal tudi samostojni Pucelj. Na ta vladni ukaz o vpoklicu so začele oblasti klicati vo-jaske obvezance štirih letnikov in od-vzemati posestnikom živino ter vozila. Med temi našimi vojaškimi pripravami proti izrecni volji antante so veslele odpeljale Karla s Zito proti otoku Ma, defri, Madžari pa sklenili v parlamen-tu zakon, da je odvzet kraljevi tron sv. Stefana Karlu in vsem Habsbur-žanom. Kljub odstranitvi nevarnosti kakih vojnih zapletov z Madžarsko pa je naša vlada nadaljevala z vojaš-kimi pripravami. Vse parlamentarne skupine so videle to vladno početje z vpoklici, ki nas bo stalo nad 800 mili-jonov kron, a nobena se ni dvignila, da bi bila povedala vladi: Nehajte, nevarnosti radi Madžarske ni več, od-pustite vpoklicano vojaštvo in vrnite kmetu odvzeto živino in vozove. E-dino naši poslanci so se napotili naj-prej k vojnemu ministru in ga vprašali kdaj misli začeti z demobilizaci-jo. Gospod vojni minister jim je rekel da on sam ni odgovoren za vojaške

da on sam ni odgovoren za vojaške po-zive, ampak vsi ministri, med njimi tudi Pucelj, ki so sklenili ta-ko kaz o mobilizaciji. Razodel je gospod vojni minister našim poslancem, da je bila sedanja mobilizacija samo ne-kak poizkus, kakšen bo njen odziv in da bodo vojaški komandanti lahko na lastno oči opazovali mobilizacijsko tehniko naše mobilizacije. Kratko in malo, vojni minister je mnenja, da so bili sedanji vpoklici nekaj manever.

Ker je odklonil gospod vojni mi-nister odgovornost za vpoklic, so zahte-vali naši poslanci od ministrskega predsednika Pašića, da naj odredi ta-kojšnjo demobilizacijo, ker smo itak na skrajno slabih nogah glede finan-ce, ker rabi kmet svoje odraslene sinove in živino doma za delo in ker bosta vsled mobilizacije tudi obrtnik in de-lavec — prvi ob naročnike, drugi pa z družino vred ob zaslužek.

Vlada je uvidela, da so zahteve naših poslancev upravičene ter je od-redila demobilizacijo, ki je v polnem teku.

Verjamemo, da je lahko samostoj-ne poslance strah, ker bodo pač tež-

Zaklad na otoku.

Na angleškega pravekel Paulus.

(Dalje.)

Močen dovolj je bil, da je kljuboval napadalcem, pa vendar ne tako gost, da bi se za njim mogli kriti tu-di pred krogami. Obleganci v koči so jih imeli pred cevmi svojih pušek in so jih iz svojega varnega, nedostop-nega zavetja lahko postrelili mirno in enega za drugim kakor zajce. Edino pazljivosti in primerne množine živil jim je bilo treba, pa so se držali v ko-či proti celemu polku.

Posebno mi je ugajal studenec.

Naša „Hispaniola“ je bila imeni-ta jadrnica in dobro preskrbljena z crožjem, streljivom, živili in izvršni-mi vini. — Pa na nekaj smo pozabili, ko smo se pripravljali na odhod — vođe nismo imeli. Zato je bil za nas studenec v koči izredno velike važno-sti.

Ko sem tako premišljeval stvari in pretehtaval naš položaj, mi udari na uho obupen, strahoten krik —

Daleč sem je prihajal preko dre-vja in močvirja. — Tako kriči človek ki umira nasilne smrti —

Vojak sem bil in v vojski sem bil tudi, tudi rano sem dobil in poznal sem smrt in njeno vpitje, — pa sree mi je planilo in ustrašil sem se.

„Jim je šel —!“ je bila moja prva misel.

Star vojak ve, kaj se pravi, bil odločen in nagel v nevarnosti, še bolj pa, kdor je obenem zdravnik —. Pri našem poslu ni časa za cincanje in o-mahovanje.

V hipu sem vedel, kaj mi je sto-riti. Pohitel sem na obrežje, skočil v čoln in odrinil od kraja.

Hunter je bil dober veslač. Kakor lastavica je drknil čoln in kmalu sva bila spet na krovu.

Tovariši so bili vsi prepadli ter splašeni. — Čisto razumljivo! Bled ko stena je sedel graščak v kabini in si očital — dobra duša! — da naju je pustil sama iti v toliko nevarnost, in eden upornih mornarjev ni bil nič mnogo na boljšem glede strahu.

„Tamle je eden“, je namignil ka-pitan Smollett po krovu, „ki je še no-vinec v svojem poslu. Zavest je skoro izgubil, ko je čul krik. Se malo ga je treba pogovoriti, pa bo stopil na našo stran.“

Pa nalezli so na starega Toma in njegove puške —, in zasukali so se, ter izginili pod krovom.

Crez kraiko se je pomolila glava skozi krovna vrata.

„Doli, pes!“ je zagrmel kapitan. Glava je izginila in za nekaj ča-sa nismo čuli in videli ničesar več o teh zelo strahopetnih upornikih.

Med tem sva pometala z Jackom v čoln, kolikor je mogel nositi. Spus-tila sva se vanj in vsi trije — Hun-ter, Jack in jaz — smo odhiteli z br-zimi vesli proti otoku.

Naš drugi pohod na obrežje je pa stražnika pri uporniških čolnih zelo razburil. „Lillibulero“ je nagloma u-tihnil in še preden smo ju izgubili izpred oči za ovinkom, je eden izmed njiju skočil na breg in izginil med drevjem.

Za trenutek sem premišljeval, ali bi izpremenil svoj načrt in uničil nji-hova čolna, pa bal sem se, da bi bil kje Silver s tovariši preblizu in da bi nam naša prevelika drznost vse po-kvarila.

Pristali smo na istem mestu ko pr-vikrat in znesli živila in streljivo v kočo.